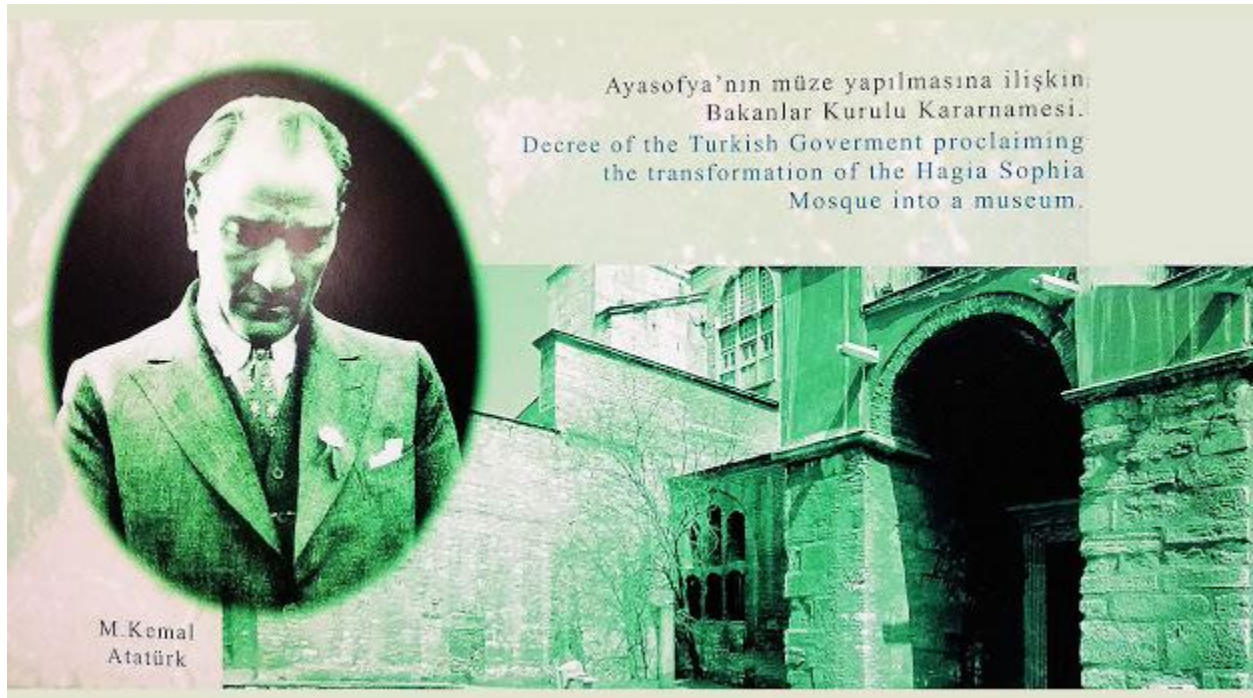

Έρευνα για Κεμάλ – Αγία Σοφία. Τελικά έκλεισε ο Κεμάλ το τζαμί της Αγίας Σοφίας ή όχι; Θα γκρέμιζε και τους μιναρέδες; Είναι η υπογραφή του στο Διάταγμα του 1934 πλαστή;

Γράφει ο Σωτήρης Πουλής.

[Έρευνα του Kadir Çandarlıoğlu, Φεβρουάριος 2015]

Ειδικά τα τελευταία χρόνια, έχουν γίνει διάφορες εικασίες σχετικά με τη μετατροπή του τζαμιού της Αγίας Σοφίας σε μουσείο. Σύμφωνα με ορισμένα εθνικιστικά και συντηρητικά αφηγήματα, το διάταγμα που μετέτρεψε το Τζαμί της Αγίας Σοφίας σε μουσείο και η υπογραφή του Μ. Κεμάλ στο διάταγμα είναι πλαστά. Σύμφωνα με αυτές τις θεωρίες, λέγεται ότι «το Τζαμί της Αγίας Σοφίας δεν έχει μετατραπεί σε μουσείο και το προαναφερθέν διάταγμα στερείται νομικής βάσης, οπότε δεν υπάρχει εμπόδιο για να ξανανοίξει η Αγιασοφιά ως χώρος λατρείας». Ωστόσο, το ζήτημα δεν είναι τόσο απλό.

Φυσικά, δεν μπορούμε να αντιταχθούμε στο άνοιγμα της λατρείας, αλλά δεν μπορούμε επίσης και να δεχτούμε τη χρήση του Μ. Kemal ως μέσου νομιμοποίησης για να το επιτύχουμε, καθώς δεν χρειάζεται να λάβουμε

έγκριση από αυτόν ή οποιονδήποτε άλλο. Σε αυτό το άρθρο, ο Δρ Çandarlıoğlu χρησιμοποιώντας τα δημοσιευμένα έργα των δασκάλων Nazif Öztürk και Ahmet Akgündüz, θα προσπαθήσει να αποδείξει ότι το τζαμί της Αγίας Σοφίας μετατράπηκε σε μουσείο με πλήρη γνώση του Μ. Κεμάλ και να απορρίψει τις αξιώσεις της άλλης πλευράς με επιστημονικές απαντήσεις.

Μερικά αποδεικτικά στοιχεία ότι το τζαμί της Αγίας Σοφίας μετατράπηκε όντως σε Μουσείο την εποχή του Μ. Κεμάλ:

Ο αρχαιολόγος Melek Yıldızturhan από το Μουσείο Ανατολικών Πολιτισμών έγραψε σχετικά με αυτό το θέμα:

«Ο Ατατούρκ, ο οποίος επισκέπτεται ιστορικά μέρη και μουσεία με κάθε ευκαιρία, εξετάζει το ενδεχόμενο αποκατάστασης του τζαμιού Sultan Ahmet το 1929 και θέλει να επιταχυνθεί η επισκευή του. Εν τω μεταξύ, βλέπει τα ερείπια της Αγίας Σοφίας. Η αυλή της λειτουργεί ως χώρος για καφέ και τα περισσότερα πετούν γύρω από την οροφή της. Συνδέοντας το κτήριο με το Υπουργείο Παιδείας διασφαλίζει ότι θα γίνει μουσείο και λέει: "... Κάνουμε την Αγία Σοφία μουσείο και την παρουσιάζουμε στον κόσμο της γνώσης». Χτισμένη μεταξύ 324 και 327, η Αγία Σοφία χρησιμεύει ως ένα από τα μουσεία με τους περισσότερους επισκέπτες από το 1934. Μετά τη λειτουργία της για 911 χρόνια ως εκκλησία χρησιμοποιήθηκε ως τζαμί για 481 χρόνια"».

Σε μια άλλη πηγή, συναντάμε τις ακόλουθες πληροφορίες:

«Ο Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ πιστεύει ότι υπάρχουν αρκετά τζαμιά στην Κωνσταντινούπολη και ότι η Αγία Σοφία, κτίσμα βυζαντινής αρχιτεκτονικής, μπορεί να μετατραπεί σε μουσείο. Ενθαρρύνει το Βυζαντινό Ινστιτούτο της Ουάσιγκτον να προχωρήσει. Ο κύριος Whittemore και δύο Ιταλοί συντηρητές μωσαϊκών άρχισαν να δουλεύουν. 470 χρόνια μετά την κατάκτηση του Βυζαντίου, οι χρυσοί πίνακες των θυρών έχουν καθαριστεί μέσα στο ναό. Τα μωσαϊκά έχουν αναδυθεί στην αρχαία τους δόξα».

Οι δηλώσεις της Sabine Schlüter σχετικά με αυτό το θέμα είναι αρκετά σαφείς: «Η Αγία Σοφία δεν εμπίπτει πλέον στο καθεστώς του «ναού», που υπήρξε για 1400 χρόνια και η θρησκευτική χρήση τερματίστηκε.»

Το 1935, και ενώ βέβαια ο Μ. Κεμάλ ήταν ακόμα εν ζωή, ένα άρθρο που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα Cumhuriyet αναφέρει ότι γίνεται μνεία στην Αγία Σοφία στη σελίδα 382 ενός περιοδικού με τον τίτλο «Βυζάντιο» και τόπο έκδοσης τις Βρυξέλλες. Η εφημερίδα Cumhuriyet μάλιστα αναπαράγει για

τους αναγνώστες της αυτό το άρθρο: «Για το ζήτημα του τζαμιού της Αγιασοφιάς και τη μετατροπή του σε μουσείο η Δημοκρατία της Τουρκίας εξυπηρετείται για να δείξει την πολιτιστική της ευγένεια με αυτήν την κίνηση. Ένας ολόκληρος κόσμος των Τούρκων εκτιμάται στο όνομα αυτής της πολιτιστικής κίνησης». Η εφημερίδα Cumhuriyet εκείνη την εποχή εξέφραζε την επίσημη εκδοχή της κρατικής αντίληψης, ήταν ένα δημοσιογραφικό εργαλείο του ίδιου του κράτους.

Στην πραγματικότητα, στην εφημερίδα Cumhuriyet, η είδηση ότι η Αγία Σοφία θα πάψει να είναι τζαμί και θα αποτελέσει πλέον μουσείο δημοσιεύτηκε πολύ νωρίτερα.

Για παράδειγμα, στο φύλλο της 14ης Νοεμβρίου 1932, ο διευθυντής της εφημερίδας Γιουνούς Ναντί, έγραφε: «Τα ψηφιδωτά της Αγίας Σοφίας: Τιμή στη γνώση!» Στο άρθρο του υπήρχαν ενδείξεις ότι η Αγία Σοφία θα σταματήσει να είναι τζαμί και θα μετατραπεί σε μουσείο:

«Όχι μόνο ασπρίσαμε τα ψηφιδωτά της Αγίας Σοφίας, [...] αλλά καταστρέψαμε το κτήριο με αρκετές προσθήκες που δεν έχουν σχέση με αυτό το υψηλής αξίας οικοδόμημα. Είναι μια σπάνια σύμπτωση ενός μνημείου τέχνης που παρέμεινε σε μια άθλια κατάσταση. Ενώ ο Αμερικανός λόγιος [ο Whittemore] καθαρίζει τα μωσαϊκά, ως εκθέσουμε αυτόν τον πολύ υψηλό πολιτισμό, ο οποίος τιμάται στην ανθρωπότητα καθώς και στη χώρα μας. Αυτό είναι το καθήκον μας, αυτή είναι η ιδέα και η κίνηση που μας ταιριάζει. Τώρα η Αγία Σοφία είναι ένα ανθρώπινο και ιστορικό μνημείο, και όχι ένας θρησκευτικός ναός».

Στο φύλλο της 9ης Σεπτεμβρίου 1934 της ίδιας εφημερίδας, η απόφαση προβλήθηκε με τον εξής τίτλο: «Διάταγμα για την Αγία Σοφία, με το οποίο θα γίνει μουσείο βυζαντινή τέχνης, και το τζαμί του Sultan Ahmet Βιβλιοθήκη». Ο Διευθυντής των Μουσείων της Κωνσταντινούπολης Aziz Oğan ανέφερε πόσα βυζαντινά αντικείμενα της Κωνσταντινούπολης θα τοποθετηθούν στο νέο μουσείο. Η μετατροπή της Αγίας Σοφίας με το μουσείο (το κόστος εισόδου καθορίστηκε σε 10 σεντς στις 21 Νοεμβρίου) ολοκληρώθηκε με το Διάταγμα που υπεγράφη στις 24 Νοεμβρίου 1934.

Λίγους μήνες αργότερα, οι μεγάλες πλάκες από το εσωτερικό του κτηρίου αφαιρέθηκαν, κατέβηκαν και απομακρύνθηκαν. Είναι προφανές ότι το

τζαμί της Αγίας Σοφίας μετατράπηκε σε μουσείο από τον Μ. Κεμάλ. Ωστόσο, ας συνεχίσουμε να αναφέρουμε και άλλες αποδείξεις.

Στο Πρόλογο του βιβλίου του Gotthard Jaeschk, με τίτλο «Νέο Ισλάμ στην Τουρκία», γράφει ο ίδιος ο υπουργός Εθνικής Παιδείας Ismail Arar τα εξής:

«Σύμφωνα με το νόμο 2845, με ημερομηνία 15 Νοεμβρίου 1935, έκλεισαν κάποια τζαμιά, που τέθηκαν εκτός καταλόγων, και η χρήση τους εξυπηρετεί πλέον άλλους σκοπούς. Έτσι, για παράδειγμα, η Αγία Σοφία μετατράπηκε σε μουσείο την 1η Φεβρουαρίου 1935 μετά την αποκάλυψη των χριστιανικών ψηφιδωτών της».

Ο İlber Ortaylı, από την άλλη πλευρά, απαντά σε μια ερώτηση για την Αγία Σοφία ως εξής:

«Δεν είδα σοβαρές ενστάσεις από εκείνους που ανέφεραν ότι η υπογραφή του Ατατούρκ για τη μετατροπή της Αγίας Σοφίας σε μουσείο είναι πλαστή. Το 1934 οι επιτροπές που σχηματίστηκαν υπό την προεδρία του Ατατούρκ αποφάσισαν να μετατρέψουν την Αγία Σοφία σε μουσείο».

Όπως γνωρίζετε, το «Ayn Tarihi» (Μηνιαία Ιστορία) είναι μια επίσημη κρατική έκδοση. Υπάρχει ένα άρθρο που δημοσιεύεται εκεί, το 1934. Το άρθρο αυτό αναπαράγει ένα άρθρο που είχε δημοσιευθεί στους New York Times. Το θέμα του άρθρου είναι η Αγία Σοφία. Αφού πρώτα περιγράφεται η ιστορία της Αγίας Σοφίας, αναφέρεται σε ένα μέρος του άρθρου το εξής: «Η Αγία Σοφία ιδρύθηκε ως χριστιανική εκκλησία. Αργότερα έγινε μουσουλμανικό τέμενος. Η σύγχρονη Τουρκία σχεδίασε να την κάνει ένα από τα πιο διάσημα μουσεία. ... Το Παλάτι Yıldız, το παλάτι των σουλτάνων, είναι μουσείο σήμερα. Γιατί λοιπόν να μην είναι μουσείο και το μουσουλμανικό τέμενος του σουλτάνου (Αγιασοφιά);»

Το εν λόγω άρθρο δημοσιεύθηκε την περίοδο που ο Μ. Κεμάλ ήταν ο ισχυρότερος και κάθε άλλη επίσημη εκδοχή του κράτους. Πώς μπορεί αυτό να γίνεται αντιληπτό ως «συκοφαντία» που δεν αντικατοπτρίζει την αλήθεια; Όχι μόνο δεν αντέδρασαν στο άρθρο των New York Times αλλά το δημοσίευσαν κιόλας. Και ειδικά για ένα τόσο σημαντικό ζήτημα. Όπως φαίνεται λοιπόν σε αυτήν την κρατική έκδοση, έγιναν όντως προσπάθειες για να μετατραπεί το τζαμί της Αγίας Σοφίας σε μουσείο.

Κατά την αξιολόγηση των μεταρρυθμίσεων του Μ. Kemal, ο Αδόλφος Χίτλερ δήλωσε ότι το τζαμί της Αγίας Σοφίας ήταν ήδη μουσείο: «Η ταχύτητα του Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ να απαλλαγεί από τους κληρικούς είναι ένα από τα πιο αξιοσημείωτα κομμάτια της ιστορίας. Κρέμασε 39, προσέβαλε τους άλλους, και η Αγία Σοφία στην Κωνσταντινούπολη είναι πλέον μουσείο!»

Επίσης, την ημέρα που συζητήθηκε στο Κοινοβούλιο το Διάταγμα για την Αγία Σοφία, η «Εφημερίδα του Ocland Star» (της Νέας Ζηλανδίας) ανακοίνωσε στους αναγνώστες της ότι η Αγία Σοφία ήταν πλέον μουσείο...

ΟΙ ΜΙΝΑΡΕΔΕΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ ΠΡΟΣ ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΗ

Παράλληλα με τη γνωστή σε όλους μας Αγία Σοφία, στην πλευρά νοτίως του Atmeydanı (Πλατεία Ιπποδρόμου) στο σημείο που βρίσκεται ο σιδηρόδρομος, υπάρχει και μια άλλη βυζαντινή εκκλησία, η λεγόμενη Kÿzÿk Ayasofya (Κιουτσούκ Αγιασοφιά, Μικρή Αγιασοφιά), που ήταν τη βυζαντινή εποχή ο ναός των Αγίων Σεργίου και Βάκχου. Κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Μπεγιαζήτ, ο Hüseyin Ağa τη μετέτρεψε και αυτή σε τζαμί. Όταν διαδόθηκε η ιδέα της μετατροπής της Αγίας Σοφίας σε μουσείο από τον Αναπληρωτή Υπουργό Παιδείας της Τουρκίας, η Μικρή Αγιασοφιά θα συμπεριλαμβανόταν και αυτή σε αυτό το έργο και ο μιναρές του τζαμιού κατεδαφίστηκε σε μια νύχτα, χωρίς να έχει προηγηθεί κάποια νομική ρύθμιση. Ο μιναρές ανακατασκευάστηκε από τον Δήμο το 1959.

Αν και ο μιναρές της Κιουτσούκ Αγιασοφιάς κατεδαφίστηκε, η απόφαση για την κατεδάφιση και των μιναρέδων της μεγάλης Αγίας Σοφίας τελικά ανεστάλη λόγω των αντιδράσεων που σημειώθηκαν κατά τη διαδικασία κατεδάφισής τους.

Ο Ibrahim Hakki Konyalı μοιράζεται τις ακόλουθες πληροφορίες σε ένα άρθρο σχετικά με αυτό το θέμα: Τίτλος: «Οι μιναρέδες θα κατεδαφίζονταν με εντολή που δόθηκε από τον πρώτο Πρόεδρο (Μ. Kemal Atatürk).»

ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ ΠΛΑΣΤΟ;

Η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου για τη μετατροπή του τζαμιού της Αγίας Σοφίας σε Μουσείο έχει ημερομηνία 24.11.1934 και αριθ. πρωτοκόλλου 2/1589. Στη σχετική κριτική που άσκησε ο Nazif Öztürk δήλωσε ότι η κατηγορία περί πλαστού διατάγματος είναι αβάσιμη και εφιστά την

προσοχή σε δύο σημεία που οδηγούν κάποιον στο να κάνει το σφάλμα να θεωρήσει το Διάταγμα νομικά άκυρο.

1. Το εν λόγω διάταγμα δεν δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και σε επίσημες εκδόσεις όπως η Τουρκική Συλλογική Νομοθεσία. Ο λόγος που δεν συμπεριλήφθηκε ήταν άγνωστος. Σύμφωνα όμως με το άρθρο 10 του νόμου αριθ. 2762 για τα ιδρύματα (βακούφια), δεν δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως δεν περιλαμβάνονται στις κρατικές νομικές συλλογές τα διατάγματα που δίνουν άδεια για αντικατάσταση ενός φιλανθρωπικού οργανισμού με άλλο αντίστοιχο ίδρυμα, ή τα έγγραφα τα σχετικά με την πώλησή του μετά από απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών, όταν αυτά αφορούν άλλο δημόσιο φορέα για χρήση κάποιου χώρου ως βιβλιοθήκης, μουσείου, ή για να γίνονται μαθήματα Κορανίου ή για άλλους παρόμοιους κοινωνικούς και πολιτιστικούς σκοπούς.

2. Το πιο σημαντικό, υπάρχουν δύο ξεχωριστά κείμενα του διατάγματος στα αρχεία που είναι πιστοποιημένα ως «πρωτότυπα». Το κείμενο και των δύο αυτών διαταγμάτων είναι ακριβώς το ίδιο. Ωστόσο, κάτω από την υπογραφή του «Προέδρου Κ. Atatürk» σε ένα από αυτά, τα πρώτα γράμματα των ονομάτων των Υπουργείων και τα πρώτα γράμματα των ονομάτων και των επωνύμων των Υπουργών είναι γραμμένα χειρόγραφα και αυτό έχει οδηγήσει στη θεωρία ότι πρόκειται για πλαστογράφιση. Ωστόσο, τα συντομευμένα ονόματα των Υπουργείων, του Πρωθυπουργού και των Υπουργών εκείνης της περιόδου, των οποίων τις υπογραφές γνωρίζουμε, είναι τόσο ξεκάθαρα που δεν μπορεί να προκαλέσει καμία παραμικρή αμφιβολία ότι τα ίδια βρίσκονται και στο δεύτερο αντίγραφο.

ΕΙΝΑΙ Η ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΚΕΜΑΛ ΑΤΑΤΟΥΡΚ ΠΛΑΣΤΗ;

Ο Kadir Çandarlıoğlu πιστεύει ότι η υπογραφή του διατάγματος δεν είναι πλαστή. Όσοι ισχυρίζονται ότι η εν λόγω υπογραφή είναι πλαστογραφημένη, επισημαίνουν ότι το επώνυμο του Atatürk δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως στις 27.11.1934 και δικαιολογούν τον ισχυρισμό τους και ότι επισήμως ισχύει μόνο από εκείνη την ημερομηνία και εξής. Ωστόσο, η αλήθεια είναι ότι το επώνυμο «Atatürk» δόθηκε στον Μ. Κεμάλ στην Τουρκική Μεγάλη Εθνοσυνέλευση στις 24.11.1934. Είναι η ίδια μέρα που υπογράφηκε και το Διάταγμα της Αγίας Σοφίας!

Κατά συνέπεια, ο Μ. Κεμάλ υπέγραψε πιθανότατα το διάταγμα με την υπογραφή «Κ. Ατατούρκ» την ίδια ημέρα που έλαβε και το επώνυμο «Ατατούρκ» από το Κοινοβούλιο και δεν θεώρησε ότι έπρεπε να περιμένει να δημοσιευτεί πρώτα αυτό Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Άλλωστε, ο Μ. Κεμάλ είχε ήδη χρησιμοποιήσει την υπογραφή «Atatürk» πολύ πριν λάβει επίσημα το νέο επώνυμό του. Επιπλέον, σε αντίθεση με τις γνωστές σε όλους υπογραφές, το αρχικό -α- στην υπογραφή Atatürk στο Διάταγμα της Αγία Σοφίας δεν έχει τη μορφή ενός μικρού «α», αλλά είναι ένα κεφαλαίο γράμμα «Α». Αυτήν την υπογραφή έκανε και στις 8.11.1934 όταν έδινε το όνομα «Ülkü Onat» στον Naim Hazim.

Όπως είναι γνωστό, μετά τη θέσπιση του νόμου για τα επώνυμα, όλοι είχαν τη δυνατότητα να πάρουν νέο επώνυμο από τον Κεμάλ. Ο Κεμάλ χορήγησε επώνυμα κατάλληλα σε διάφορες περιπτώσεις. Έδωσε το επώνυμο «İnönü» στον Ισμέτ πασά, «Dirik» στον Καζίμ πασά και το επώνυμο «Gökçen» στην πνευματική του κόρη Sabiha.

Ας σκεφτούμε για μια στιγμή ότι η υπογραφή του Κ. Ατατούρκ στο διάταγμα είναι πλαστή. Δεν θα πρέπει, συνεπώς, να είναι πλαστές και οι υπογραφές όλων των άλλων υπουργών, ακόμα και αυτή του Ινονού; Όλοι οι υπουργοί υπέγραψαν ένα πλαστό διάταγμα; Μπορεί αυτό να γίνει πιστευτό; Ας πούμε ότι όλοι αυτοί οι υπουργοί είχαν χαρακτήρα που θα μπορούσε να προδώσει τον Φατίχ Σουλτάν Μεχμέτ και όλους τους μουσουλμάνους, ακόμη και τον Μ. Κεμάλ. Σε αυτήν την περίπτωση ο Μ. Κεμάλ δεν φέρει πάλι ευθύνη; Πώς θα μπορούσαν αυτοί οι «προδότες» να είναι όλοι υπουργοί την ίδια περίοδο; Όσοι τα υποστηρίζουν αυτά λένε ότι ο Μ. Κεμάλ ήταν γενικώς ένας πολύ κακός διαχειριστής. Μα πώς θα μπορούσε ένα άτομο που έκανε τέτοιες λανθασμένες επιλογές να έχει σώσει από την Τουρκία από τους εχθρούς της; Για να είμαστε σαφείς, αυτοί οι ισχυρισμοί δεν έχουν καμία βάση. Επιπλέον, είναι πολύ φυσικό η υπογραφή του Μ. Κεμάλ να είναι κάπως διαφορετική από την καθιερωμένη. Πιθανότατα υπέγραψε με το (μεγάλο) γράμμα «Α», ενδεχομένως στη συνέχεια δεν θα του άρεσε και ήθελε να το δουλέψει και να το κάνει πιο αισθητικό.

Το 1969, η εφημερίδα Milliyet πήρε συνέντευξη από έναν Αρμένιο πολίτη που ονομάζεται Vahram Çerçiyani, ο οποίος τότε (το 1969) ήταν 83 ετών. Ο Çerçiyani λέει επίσης σύντομα την ιστορία του γεγονότος κατά τη

διάρκεια μιας συνέντευξης. Του είπαν τηλεφωνικά το εξής: «Ξέρεις, ο Μουσταφά Κεμάλ, πήρε σήμερα το επίθετο Ατατούρκ. Θέλουμε να του παρουσιάσουμε μια υπογραφή που να μπορεί να χρησιμοποιήσει από τώρα και στο εξής. Πιστεύουμε ότι μπορείτε να το κάνετε εσείς αυτό καλύτερα από οποιοδήποτε άλλο. Προετοιμάστε μια επαγγελματική κάρτα με μία μόνο υπογραφή απόψε και θα την παραλάβουμε από εσάς αύριο.»

Ο Ζερζιγαν έλαβε αυτό το αίτημα από την Άγκυρα στις 21.00 το απόγευμα και στη συνέχεια ετοίμασε πολλά δείγματα υπογραφών. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου δυσκολεύτηκε να βρει την κατάλληλη υπογραφή, επειδή τα χέρια του έτρεμαν από ενθουσιασμό. Μέχρι την ώρα του πρωινού, είχε πετάξει στα σκουπίδια τα περισσότερα δείγματα υπογραφών και είχε μόνο πέντε υπογραφές μπροστά του.

Επειδή παρέμενε αναποφάσιστος, είπε, «Κάντε την επιλογή εσείς Πατέρα» και έδωσε πέντε δείγματα στον Atatürk. Έλαβε μια επιστολή από το Atatürk τρεις ημέρες αργότερα, με ευχαριστίες για τις προσπάθειές του και του κοινοποιήθηκε από τον Γκάζι ποια υπογραφή επιλέχθηκε τελικά.

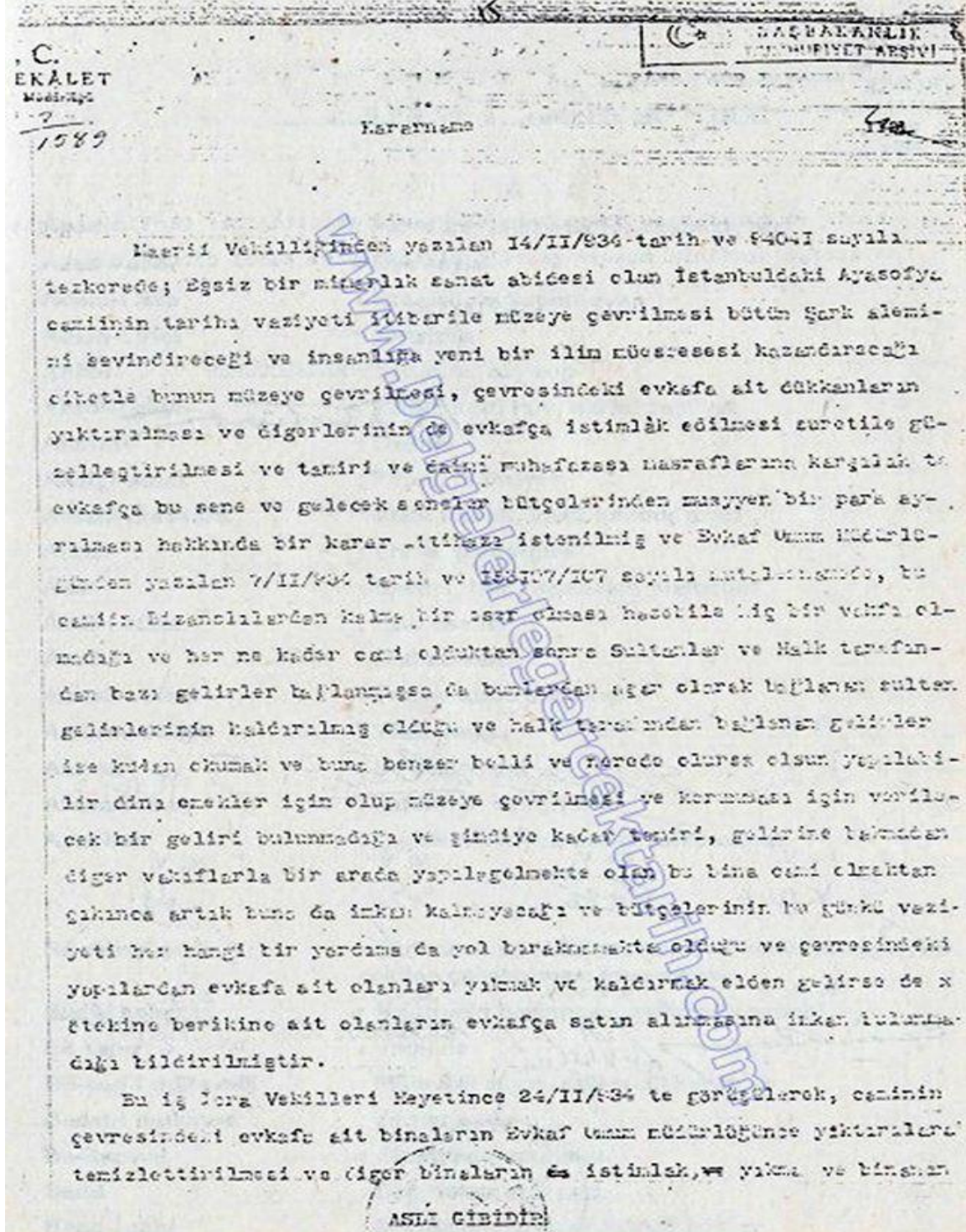
Στις ειδήσεις αναφέρθηκε ότι την ημέρα που το επίθετο «Atatürk» δόθηκε επίσημα στην Μεγάλη Τουρκική Εθνοσυνέλευση (24.11.1934), τότε έγινε και το τηλεφώνημα στον Vahram Ζερζιγαν. Την επόμενη μέρα, η γνωστή σε όλους υπογραφή του Μ. Κεμάλ απεστάλη στον Κεμάλ από αυτόν τον εξαιρετικό δάσκαλο καλλιγραφίας. Πότε υπέγραψε ο Μ. Κεμάλ το διάταγμα της Αγίας Σοφίας; Στις 24 και αυτό, την ίδια ημέρα που το επίθετο Atatürk δόθηκε από τη Μεγάλη Τουρκική Εθνοσυνέλευση! Με άλλα λόγια, ενώ υπογράφηκε το διάταγμα του Μ. Kemal για την Αγιασοφιά με το μεγάλο «Α», η γνωστή υπογραφή με το μικρό γράμμα «α», η σχεδιασμένη από τον Vahram Ζερζιγαν, δεν είχε γίνει ακόμη ορατή. Η υπογραφή αυτή παραλήφθηκε από τον Κεμάλ την επόμενη ημέρα.

Εν ολίγοις, κανείς δεν έχει το δικαίωμα να διαστρεβλώνει τα δεδομένα. Δεν χρειάζεται να ληφθεί εξάλλου κάποια έγκριση από τον Μ. Κεμάλ για να ανοίξει πάλι η Αγία Σοφία ως τζαμί. Ακόμα και αν η υπογραφή του διατάγματος δεν ανήκει στον Μ. Κεμάλ, το τζαμί το έκλεισε, τι σημασία έχει εν τέλει η όποια υπογραφή;

<https://belgelerlegercektarih.com/2015/02/28/ayasofya-camiini-ataturk-mu-kapatti-ataturkun-imzasi-sahte-mi/>.

Εικόνες:

1-2. Το πρωτότυπο Διάταγμα.

T. C.
BAŞVEKÂLET
AMELÂT MÜDÜRLÜĞÜ

Sıra
Sayı :

temir ve muhafazası masrafları da Kaarif Vekilligince verilmiş sureti
Ayasofya camininin müzeye geçirilmesi tasvip ve kabul olunmuştur .

24/II/334

REKİSİCİLER

K. Katiir

Bş. V.

Ad. V.

M. M. V.

Da. V.

İsmi

S. G. G. G.

K. K.

S. Kaya

Ha. V. V.

Ma. V.

ME. V.

Na. V.

S. Kaya

S. K.

K. K.

K. K.

İl. V.

S. İ. M. V.

G. İ. V.

Zr. V.

C. K.

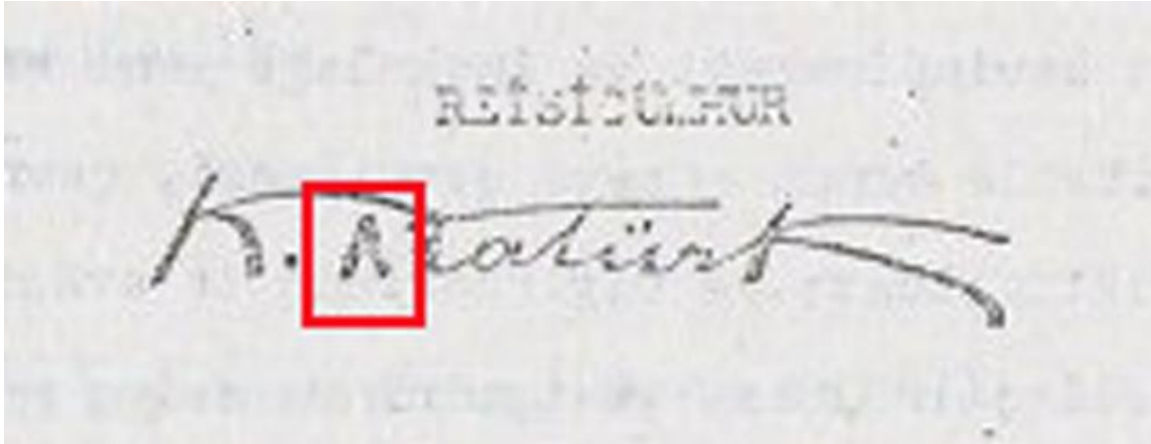
S. K.

K. K.

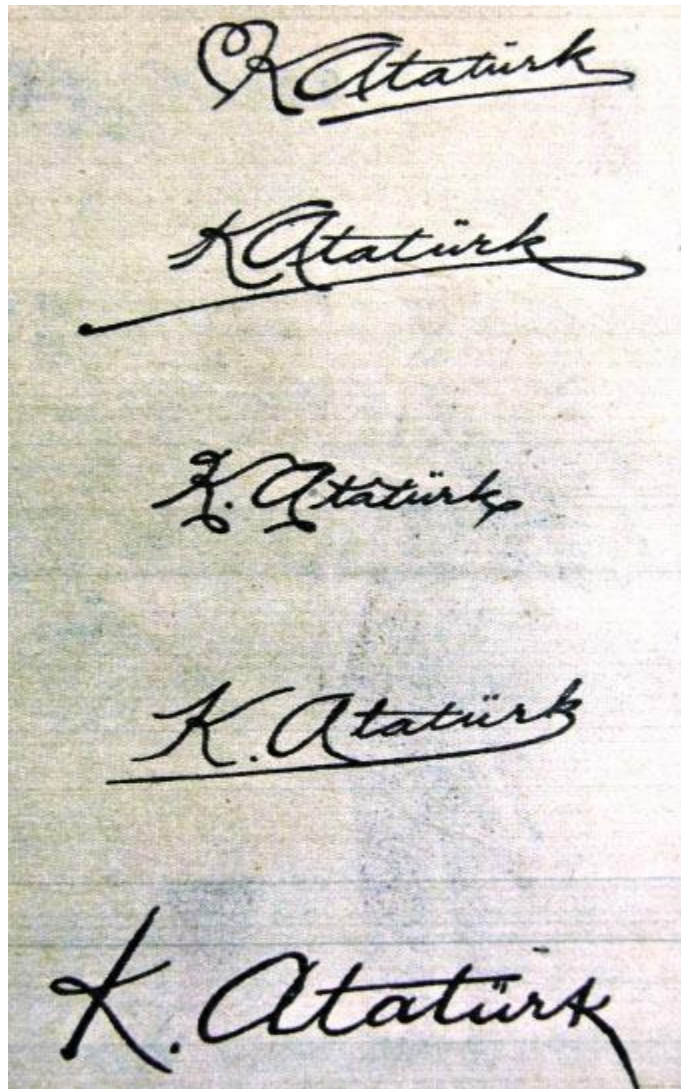
K. K.

ASLI GİBİDİR

3. Η υπογραφή του Κεμάλ Ατατούρκ στο Διάταγμα.

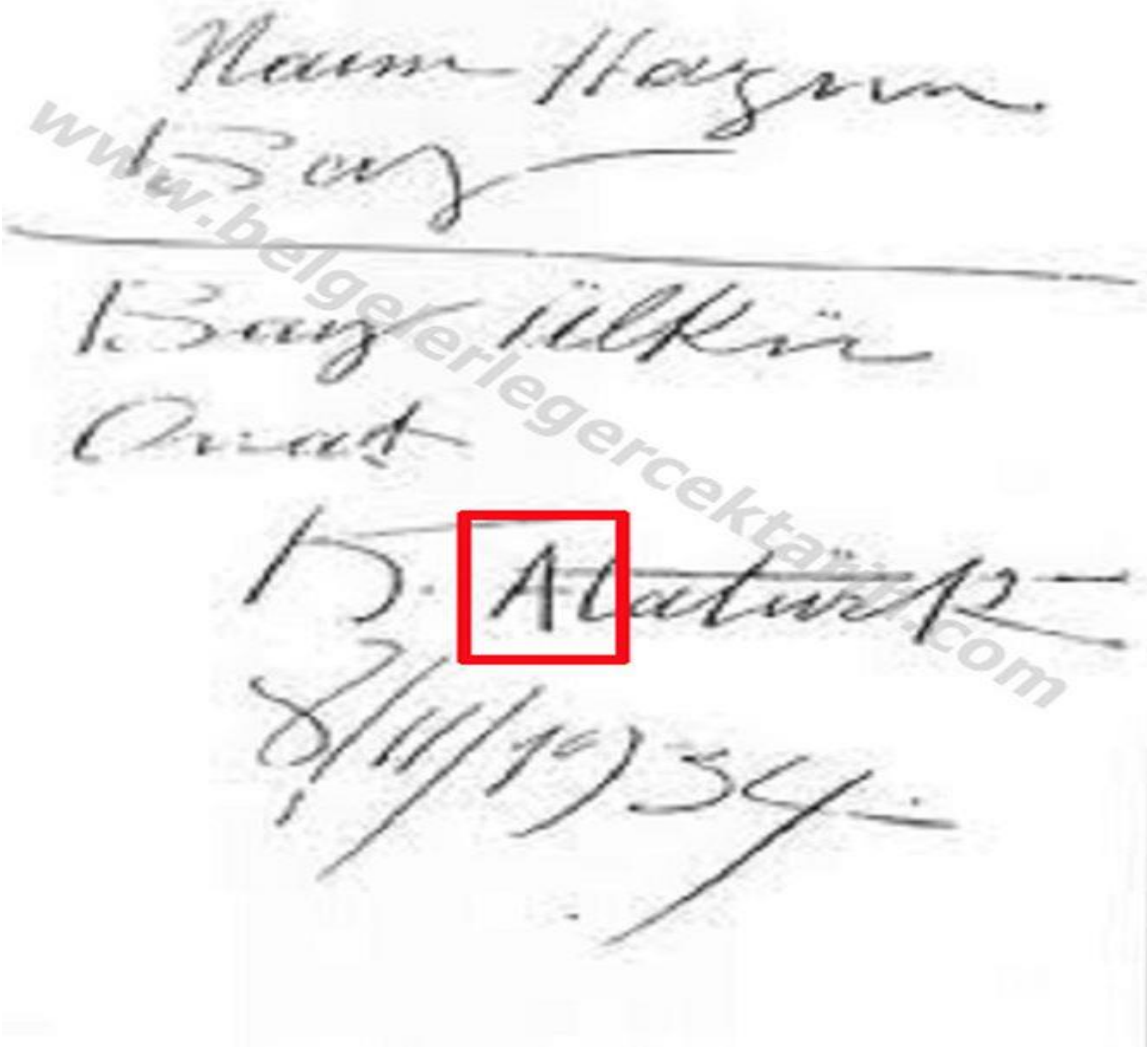
4. Τα πέντε δείγματα υπογραφής που έφτιαξε ο Αρμένιος Vahram Çerçiyani.

5. Η υπογραφή που εγκρίθηκε ως καταλληλότερη.

6. Υπογραφή του Κεμάλ με κεφαλαίο το «Α» στο Atatürk, πριν τις 24.11.1934.

Kaım Hacıoğlu
 www.belgelerlegercektar.com
 Başvekilin
 Anlat
 15. Atatürk
 8/11/1934

7. Η υπογραφή στο Διάταγμα του 1931 που έδωσε άδεια στον Thomas Whittemore να προχωρήσει σε εργασίες συντήρησης στην Αγία Σοφία [υπογράφει ως gazi M(ustafa) Kemal].

T. C.
BAŞVEKÂLET
MÜHÜRLEME MÜDÜRLÜĞÜ

Sube :
Sayı : 11195

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

KARARNAME

Amerikada Boston şehrinde kâin "The Dysentery Institute" na-
mindaki ilim müessesesinin Müdürü olan Mr. F. Whittemore ne İstanbul
Müzesinde mütehassıs bir zatın nezaret ve mürakabesi altında Ayas-
ofya Camiinin sıvaları altında kalan muzayıkların meydana çıkarıl-
ması ve tetkikat yapılmasına müsaade verilmesi; Maarif Vekâletinin
27/4/93İ tarih ve 962 numaralı tezkeresiyle yapılan teklifi üzerine
İcra Vekilleri Heyetininin 7/6/93İ tarihli iğtimasında tasvip ve kabul
olunmuştur.

7/6/93İ

BİTİCİLER

Gazi M. Kemal

Es. V. Ad. V. M. M. V.
Ds. V. Ha. V. Ma. V.
M. V. Na. V. İk. V. S. I. M. V.

030	18	01	02	20	37	18
-----	----	----	----	----	----	----

8. Ο πρώτος μιναρές της Küçük Ayasofya (βυζαντινός ναός των Αγίων Σεργίου και Βάκχου), που κατεδαφίστηκε το 1934.

9. Ο νέος μιναρές που χτίστηκε το 1959.

Πηγή : <https://www.antibaro.gr/article/>